

Російські письменниці пушкінської доби: загальна характеристика

Власенко Людмила Василівна

Жіноча література посідає визначне місце в розвитку не тільки літератури, а й у культурному розвитку держави. Ті, ким захоплювалися в часи пушкінської епохи, були забуті своїми читачами на багато років. На щастя, в наші дні намічається зацікавленість читачів творчістю письменниць.

Метою даної статті є висвітлення творчості забутих жінок-письменниць пушкінської епохи на основі рукопису “Эпизод из истории русского романтизма. Русские писательницы 1830-1860-х гг.” [3], дати їх загальну характеристику, визначити реальне значення жіночої творчості середини XIX століття.

Жіноча література у 30-40-х роках XIX століття набуває широкого розповсюдження, присутність жінок у літературі явно прослідковується. На жаль, на сьогодні письменниці пушкінської доби мало досліджені і не відомі широкому загалу читачів. Не лише їхня творчість пішла у забуття, а й навіть імена. Щоправда, ситуація змінюється і невідомі нам імена почали виходити із небуття.

Як правило, нарікали на жінок-письменниць у нездатності самостійно мислити, обирати теми для написання творів. Із цього робився висновок, що жінка ніколи не зможе сама щось зробити правильно, внести свій вклад в розвиток літератури, сказати своє слово як поета чи письменника, жінка може лише повторювати тільки слова, ідеї чоловіків-авторів.

Тому властивістю творчості жінок-авторів вважали відображення лише почуттів і душевних переживань, які вони не могла передати повноцінно, з усією широтою знань теми, і тим самим, на думку критиків, значно бідніший був зміст творів жінок. Жінка не могла описати ні соціальну, ні філософську, ні економічну проблеми, але самі авторки на це і не претендували, вони лише хотіли виразити свої почуття, поділитися ними, наголосити на сімейних, душевних, родинних цінностях.

Жіночій творчості тривалий час не приділялась достатня увага вчених, на яку жінки-письменниці заслуговували. Одним з небагатьох учених, що зверталися до її вивчення, був О.І. Білецький. У магістерській дисертації “Епізод з історії російського романтизму. Російські письменниці 1830-1860 рр.” (1918) він доводить, що ігнорування жіночої творчості не дозволяє повністю висвітлити літературний процес. На жаль, це фундаментальне дослідження до цього часу залишається рукописом. О.І. Білецький є також автором оригінальної статті “Тургенєв та російські письменниці 1830-1860-х років” (1923). У цій праці він порушує питання про вплив творчості жінок-письменниць.

Не всі критики літератури поділяли жіноче письменство. В.Г. Белінський писав, що “жінка краще, ніж чоловік, може зображувати жіночі характери, і її жіночий зір завжди підмітить і може ухватити такі тонкі риси, такі невидимі відтінки в характері або становищі жінки, які всього різко виражають те і інше, і які чоловік ніколи не відмітить” [1, с.115].

Перші спроби пера жінок вважалися лише літературними забавами тих, хто належав до знаті. Але ставлення до жіночого ремесла змінилося, коли з’явилися на літературній ниві З.Волконська, О.Шахова, А.Глінка, М.Лисиціна та інші. Кількість письменниць на той час була невеликою.

На даний час питання жіночої творчості набуває все більшого поширення. Постійні дискусії про жіночу літературну творчість в основному стосується питання здатності на рівні із чоловіками створювати літературні твори. Одним із дискусійних питань про жіночу літературу є поділ літератури на жіночу і чоловічу залежно від статевих однак. Переважна кількість вчених притримуються думки, що жіночої літератури як такої взагалі немає, вони негативно ставляться до появи такої літератури. А ті, хто визнає жіночу літературу, ставляться до неї як до другорядного явища, яке виникло від чоловічої літератури. Визнавалася лише чоловіча література, а твори жінок якщо й читали, то завжди робився наголос на тому, що в тієї чи іншої авторки є чоловіче начало, “сурове, чоловіче перо” [4, с. 6].

Проте при всій своїй захопленості і повазі до жіночого письменства, В.Г.Белінський все ж не може повністю прийняти того факту, що жінка може передавати жіночий характер краще, ніж чоловік. Він, на початку своєї діяльності стверджував, що “Ні, ніколи жінка-автор не може ні кохати, ні бути дружиною і матір’ю” [2].

П.А. Плетньов не підтримав загалу критиків і висунув своє бачення жіночого письменства: “Только женщины умеют так мило, так нежно и трогательно передать все эти сердечные мелочи, все эти трели сердечной мелодии – они не доступны мужчине” [5].

Отже, жіноче письменство не знайшло свого розуміння і підтримки серед критиків літератури. Якою б цікавою не була праця жінки-авторки, вона відразу ж сприймалась як щось незначне, другорядне. Якщо автором твору є жінка – це відразу ж налаштовувало її проти чоловіків-авторів. Але постає питання: чому ж деякі авторки користувалися любов’ю і повагою серед критиків? Невже жінка-письменниця може бути помічена лише тоді, коли вона пише чоловічим стилем? Відповідь, звичайно, буде позитивною, адже коли у жінки є чоловічі якості, вона пише більш стримано, у неї немає романтизму, сентиментальності, які притаманні жіночій літературі. Вочевидь чоловіки ніколи не сумнівалися у своєму праві на письменницьку ниву, в тому, що вони краще за жінок розкривають психологію жінки, її думки, переживання, її тривоги і сподівання. Хоча залишається дискусійним питання, чи може чоловік краще описати емоційний стан жінки, ніж це зробить вона особисто.